

Kennis als economische motor

ONDERZOEK NAAR HET RUIMTELIJK-ECONOMISCH
EFFECT VAN HOGER ONDERWIJS

KENCES
Kenniscentrum Studentenhuisvesting

AANTAL STUDENTEN PER STAD = 10.000 studenten

Amsterdam	85.685	Maastricht	15.659
Delft	15.302	Nijmegen	32.877
Den Haag	22.746	Rotterdam	54.102
Eindhoven	26.527	Tilburg	25.211
Enschede	20.846	Utrecht	65.725
Groningen	45.048	Wageningen	4.561
Leiden	21.879		

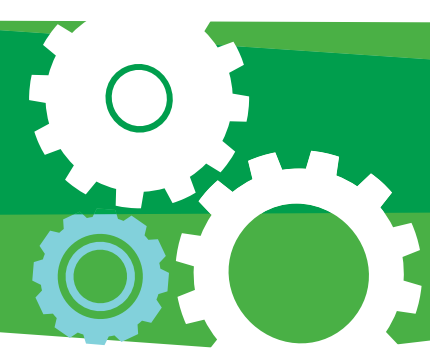
Het hoger onderwijs is vooral bedoeld om studenten te laten studeren en om fundamenteel onderzoek te doen. Het belang van hoger onderwijs in de studentensteden is echter veel omvangrijker. Vraag dat maar eens na bij een willekeurige burgemeester in één van die steden. Ze zullen volmondig beamen dat de levendigheid, welvaart en werkgelegenheid in hun steden voor een belangrijk deel te danken zijn aan de aanwezigheid van het hoger onderwijs.

Maar hoe groot is de economische impact van hoger onderwijs nu eigenlijk in de steden? Kences, het kenniscentrum studentenhuysvesting, heeft dat laten meten. Om aan te tonen dat het van groot belang is voor de regionale economie om te blijven investeren in hoger onderwijs. Een investering in het hoger onderwijs is een investering in de regionale economie. Het levert banen, economische meerwaarde en innovatie op. En de student speelt daarin ook zijn rol. Een rekensom van TNO laat zien dat elke student € 25.000,- per jaar bijdraagt aan de regionale economie. Dit onderzoek maakt de ruimtelijk-economische effecten van hoger onderwijs inzichtelijk in dertien studentensteden. Het zijn de universiteitssteden aangevuld met Den Haag. Daarmee heeft het onderzoek een hoge dekkinggraad. De uitkomsten zijn dan ook goed bruikbaar in andere studentensteden.

Studentenhuysvesting blijkt een belangrijke faciliterende factor bij het versterken van een plaatselijke of regionale economie. Uit het TNO-onderzoek leren we dat steden met hoger onderwijsinstellingen waar veel studenten wonen, aantrekkelijk zijn als vestigingsplaats voor onderzoeksinstituten en innovatieve bedrijven. Zij hebben en houden al die knappe koppen graag binnen handbereik. De studenten van vandaag zijn immers de kenniswerkers van morgen. Dit onderzoek sluit daarmee goed aan op het rapport dat de Onderwijsraad en de VROM raad in 2007 uitbrachten over de meerwaarde van zogenoemde 'leerwerklandschappen', gebieden waar leren, werken en andere functies worden gecombineerd. Deze landschappen leiden volgens de adviesraden tot een betere afstemming tussen onderwijs en bedrijfsleven. Ook bevorderen ze inspirerende en aantrekkelijke leer- en werkomgevingen voor studenten, docenten en werknemers.

Kortom, een stad die kansen creëert door kennisclustering en ruimte biedt voor goede huysvesting van studenten en afgestudeerden, werkt zo aan een betere economische ontwikkeling voor alle inwoners. Het moet in deze moeilijke economische tijden voor hogescholen, universiteiten, universitair medische centra, gemeenten en het bedrijfsleven een aanlokkelijk perspectief zijn om samen met de studentenhuysvesters de handen ineen te slaan en zo nog meer rendement te halen uit kennis als economische motor.

Vincent Buitenhuis, directeur Kences.

KENNIS ALS ECONOMISCHE MOTOR

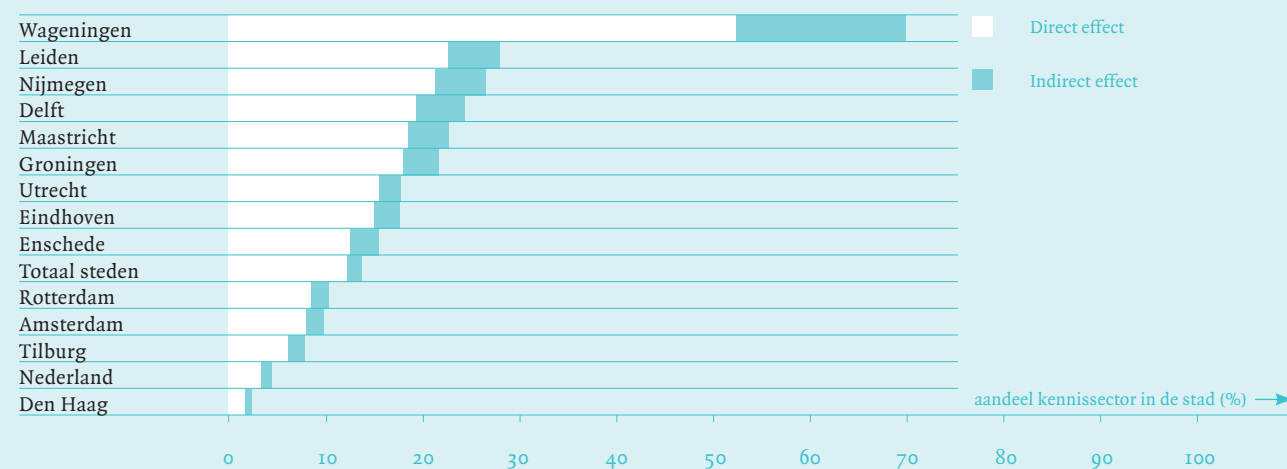
Universiteiten, hogescholen, universitaire medische centra en onderzoeksinstituten zijn van groot belang voor de regio. De organisaties, het personeel en studenten geven samen veel geld uit. De kennissector organiseert congressen, symposia en internationale uitwisselingen. De gebouwen moeten geschilderd, de kantines bevoorradt en syllabi gedrukt. Bovendien werken kenniscentra als een magneet op innovatieve bedrijven die zich ook maar al te graag in de buurt van hoger opgeleiden vestigen. Het belang van de kennissector voor de regionale economie is onomstreden. Maar hoe groot is dat belang nu eigenlijk?

BANEN

Nederland is een kennis-economie. Bijna vier procent van de Nederlandse beroepsbevolking werkt in de kennissector. Dat betekent ruim 288.000 mensen die er dagelijks hun brood verdienen. Ter vergelijking: in de voeding- en genotmiddelenindustrie (qua werkgelegenheid in Nederland de grootste industriële bedrijfstak) werkt 'slechts' 1,7 procent van de beroepsbevolking.

Grafiek 1:

Direct en indirect effect werkgelegenheid van de kennissector als percentage van de totale werkgelegenheid per stad voor de dertien steden, totaal steden en Nederland.

Bron: TNO op basis van LISA, CBS

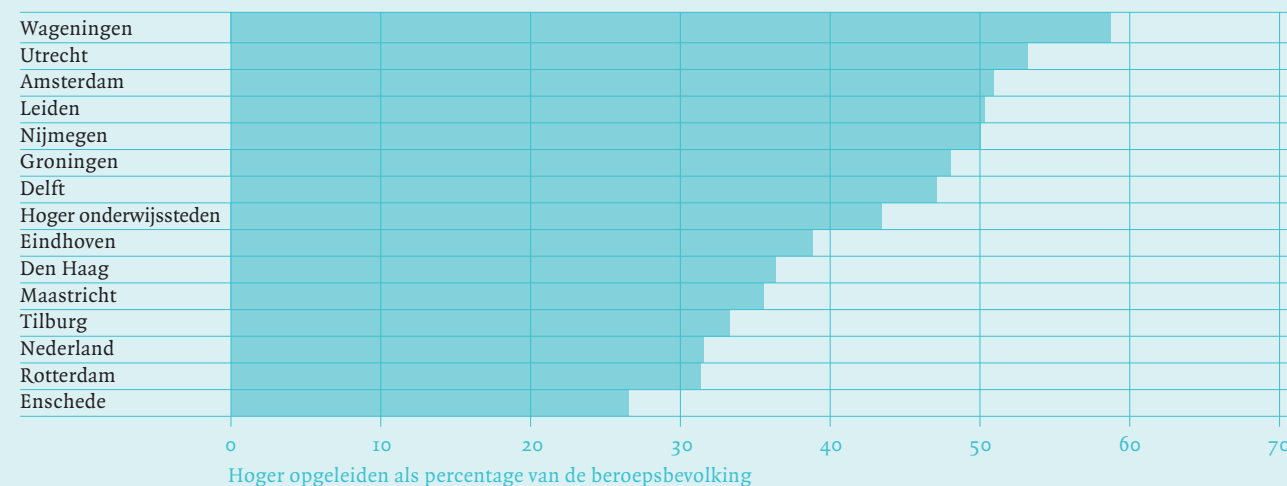
Ruim 210.000 kenniswerkers zijn werkzaam in de dertien steden waar de Nederlandse universiteiten zijn gevestigd. Zo werken er in Amsterdam maar liefst 36.000 mensen in de kennissector. Utrecht is goede tweede met 28.000 banen. Wageningen telt als kleine universiteitsstad iets meer dan 8.000 kenniswerkers, maar dat is ruim de helft van de beroepsbevolking! In grote steden als Rotterdam en Amsterdam gaat het om ongeveer acht procent van de beroepsbevolking.

210.000 BANEN
IN 13 STEDEN.
288.000 BANEN
IN NEDERLAND

In de dertien steden is gemiddeld ruim tien procent van de beroepsbevolking werkzaam in het hoger onderwijs.

Grafiek 2:

Hoger opgeleiden als percentage van de beroepsbevolking in de dertien steden, het stedelijk gemiddelde en Nederland, 2005.

Bron: TNO op basis van CBS

ECONOMISCHE MEERWAARDE

Het belang van de kennissector voor de dertien steden kunnen we ook in geld uitdrukken. In 2005 leverde de sector een bijdrage van 14,5 miljard euro aan de Nederlandse economie. Dat is omgerekend zo'n € 25.000,- per student. Bijna elf miljard euro kwam in de dertien steden terecht.

€ 11.000.000.000,-
IN 13 STEDEN.
€ 14.500.000.000,-
IN NEDERLAND

In Amsterdam draagt de kennissector 1,9 miljard euro bij aan de stedelijke economie. In Groningen, Nijmegen, Rotterdam en Utrecht gaat het om bedragen tussen de één en anderhalf miljard euro. In Wageningen daalt een kleine 400 miljoen euro neer dankzij de aanwezigheid van de kennissector. Dat is in Wageningen een economische bijdrage van bijna veertig procent. In Leiden, Nijmegen, Groningen, Maastricht, Delft en Utrecht zit de bijdrage aan de stedelijke economie tussen de tien en twintig procent. In de dertien onderzochte steden is gemiddeld 8,3 procent van 'de omzet' een gevolg van de aanwezigheid van hoger onderwijs. Landelijk ligt dit percentage op iets meer dan twee procent.

Tabel 1:

Toegevoegde waarde (miljoen euro) in het Hoger onderwijs (HBO + WO/UMC's) en Research & Development (Zelfstandig/intern), totaal en als aandeel van het stedelijk totaal voor 13 universiteitssteden en Nederland, 2005.

	HBO WO /UMC's	R&D (zelfstandig/intern)	Totaal	Totaal sectoren	%
Amsterdam	1.420	450	1.870	31.181	6,0
Delft	318	141	459	3.179	14,4
Den Haag	65	185	249	16.723	1,5
Eindhoven	288	550	839	9.354	9,0
Enschede	229	159	388	4.586	8,5
Groningen	941	126	1.068	7.564	14,1
Leiden	644	97	742	4.002	18,5
Maastricht	496	158	654	4.602	14,2
Nijmegen	831	195	1.026	5.889	17,4
Rotterdam	1.103	344	1.447	22.381	6,5
Tilburg	204	100	304	6.962	4,4
Utrecht	1.112	367	1.479	13.664	10,8
Wageningen	151	238	388	1.037	37,5
Totaal steden	7.803	3.109	10.912	131.125	8,3
Nederland	8.807	5.671	14.478	456.182	3,2

Bron: TNO op basis van CBS/LISA

LOONSOM

In de kennissector zijn de salarissen heel behoorlijk. Dit blijkt als we kijken naar het aandeel van de sector in de totale loonsom in de steden. In Wageningen wordt maar liefst 67 procent van 'alle lonen' overgemaakt aan kenniswerkers (416 miljoen) en studenten (4,7 miljoen). In Delft, Leiden, Groningen, Maastricht en Nijmegen gaat het om percentages van rond de dertig procent. In alle dertien onderzochte steden ligt het gemiddelde op zestien procent, terwijl dit landelijk zes procent is.

Tabel 2:

Loonsom werkgelegenheid HBO, WO/UMC's en R&D (zelfstandig + intern), bestedingen studenten, totaal bestedingen en als percentage van loonsom stedelijk totaal, voor dertien universiteitssteden en Nederland, 2005

	Loonsom WO, HBO en R&D (direct en indirect)	Bestedingen studenten	Totaal	Als % loonsom stad
	(Miljoen Euro)			
Amsterdam	1.914,3	64,7	1979	11
Delft	492,5	13,6	506	28
Den Haag	267,3	21,3	289	3
Eindhoven	899,9	19,3	919	16
Enschede	416,5	16,0	432	16
Groningen	1.075,2	38,4	1114	39
Leiden	749,3	16,7	766	32
Maastricht	668,4	13,3	682	28
Nijmegen	1.039,8	24,6	1064	29
Rotterdam	1.472,1	40,8	1513	13
Tilburg	326,5	19,3	346	8
Utrecht	1.525,6	48,8	1574	20
Wageningen	416,6	4,7	421	67
Totaal steden	11.264	341,4	11.605	16
Nederland	15.087,2	573,3	15.661	6

Bron: TNO op basis van CBS/LISA

INDIRECT EFFECT:

Voor de eerdergenoemde begijferingen is alleen gekeken naar de directe bestedingseffecten. Natuurlijk hebben deze bestedingen ook indirecte effecten op de lokale economie. De plaatselijke schilder, bakker, boekhandel en aannemer varen ook wel bij de aanwezigheid van de kennisbranche. Dus het werkelijke belang van de kennisindustrie voor de dertien steden is groter. Op basis van kengetallen gaat het in de onderzochte steden om 4,7 miljard euro meer dan de genoemde 11 miljard (6,5 miljard voor heel Nederland). Gerekend in banen gaat het om 48.000 meer banen dan de genoemde 210.000 (69.000 banen voor heel Nederland).

Meer informatie over alle begijferingen is te vinden in het onderliggende onderzoeksrapport 'Kennis als economische motor, het ruimtelijk-economisch effect van hoger onderwijs op de Nederlandse grote steden', dat in opdracht van Kences is uitgevoerd door dr. W. Manshanden van TNO Innovatie en Ruimte.

48.000 BANEN IN 13 STEDEN.
69.000 BANEN IN NEDERLAND

€ 4.700.000.000,- IN 13 STEDEN.
€ 6.500.000.000,- IN NEDERLAND

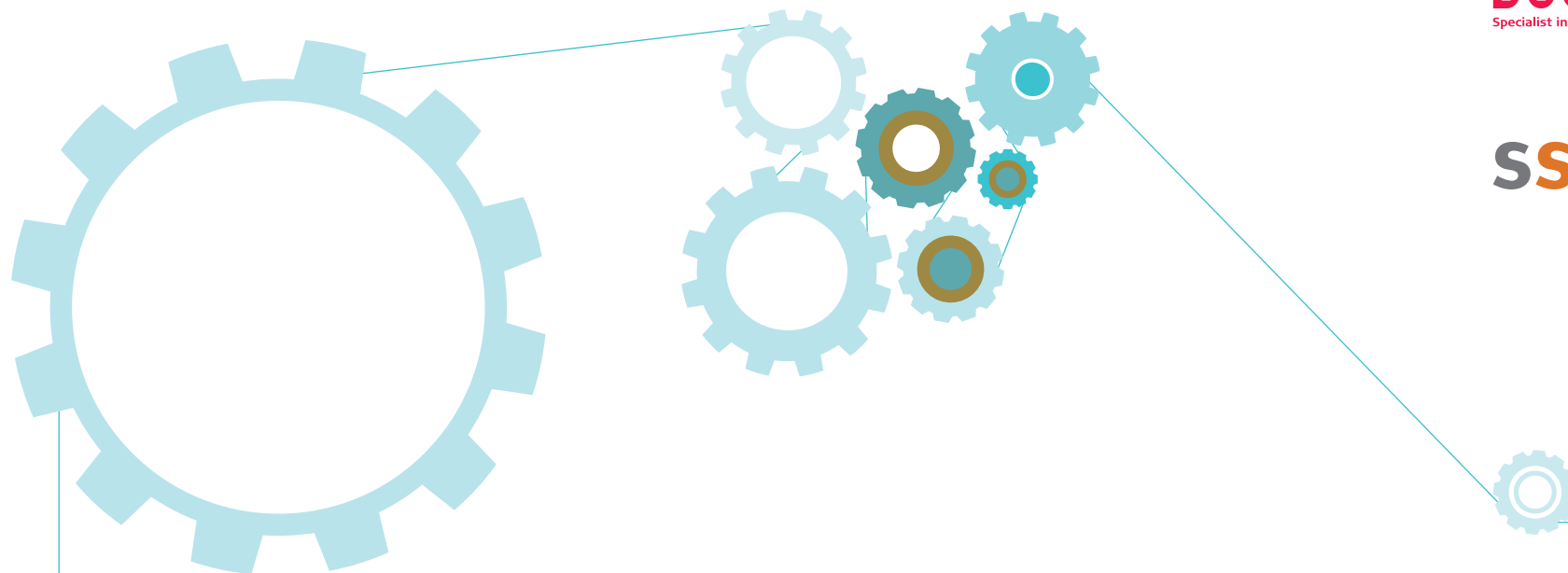

SCOREN VOOR OPEN DOEL

Het is helder. Studentensteden zouden een stuk armer en saaier geweest zijn zonder hoger onderwijs. En echt niet alleen vanwege het uitbundigere uitgaansleven. Maar vooral omdat hoger onderwijs - en met name de universiteiten - als een magneet werkt op innovatieve bedrijven en op publiek en privaat gefinancierde onderzoeksinstituten. De gebundelde aanwezigheid van professoren, wetenschappers, studenten, onderzoeksinstituten en bedrijven maakt het gemakkelijk om mensen en kennis uit te wisselen. De clustering veroorzaakt een spin-off met een aantoonbare meerwaarde. Het effect van deze spin-off wordt structureel als afgestudeerden blijven wonen en werken in de regio. Feit is dat kennisclusters fungeren als krachtige economische motor voor een regio. Goede studentenhuisvesting is bij de ontwikkeling van dergelijke kennisclusters een onmisbare faciliterende factor.

Het is nu aan de gemeenten, ontwikkelaars, financiers, studentenhuisvesters en onderwijsinstellingen om de handen ineen te slaan en te scoren voor open doel. Investeren in het hoger onderwijs en de clustering van kennis in steden loont. Het is een investering die de regionale economische motor beter laat draaien. Daarvan plukken alle inwoners in de regio hun vruchten.

En weet dat de aanwezigheid van studenten en afgestudeerden een stad & streek gemiddeld slimmer, jonger en vitaler houdt!

KENCES. KENNISCENTRUM STUDENTENHUISVESTING

Kences is het samenwerkingsverband van acht professionele sociale studentenhuisvesters in Nederland: DUWO, Idealis, Lefier, SSH, SSHN, Stadswonen, WonenBreborg en Woonbedrijf/Vestide. Kences organiseert structurele kennisuitwisseling tussen de aangesloten deelnemers, werkt aan innovaties op het vlak van studentenhuisvesting en behartigt hun specifieke belangen. Kences werkt aan goed en betaalbaar wonen in vrijwel alle studentensteden. De aangesloten organisaties huisvesten in de Nederlandse studentensteden ruim 60.000 studenten, een kwart van de markt. Studentenhuisvesting is een 'aparte tak van sport' en vergt specifieke kennis en een op maat gesneden aanpak.

MEER WETEN?

Een afspraak maken kan rechtstreeks met Vincent Buitenhuis, directeur van Kences. Hij is bereikbaar via vincent.buitenhuis@kences.nl of telefonisch via 030-2525777.

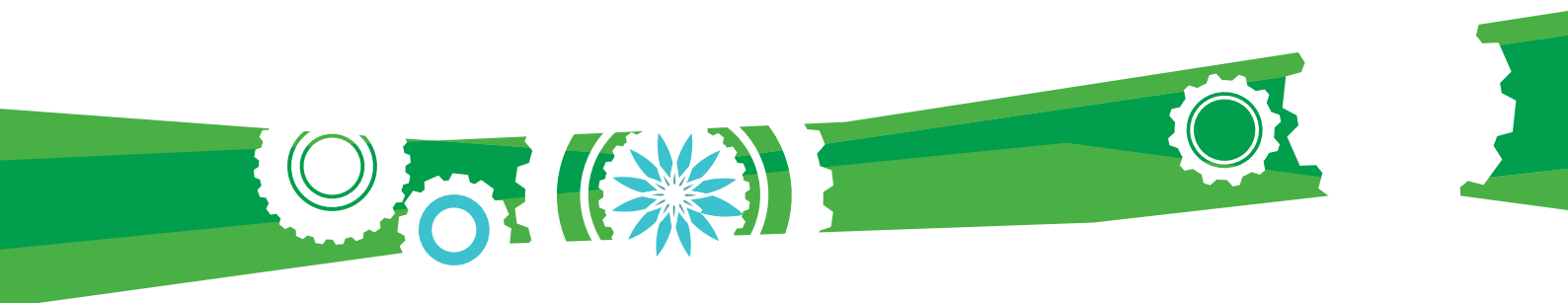
DE 13 STEDEN UITGELICHT

														
	Amsterdam	Delft	Den Haag	Eindhoven	Enschede	Groningen		Leiden	Maastricht	Nijmegen	Rotterdam	Tilburg	Utrecht	Wageningen
Werkgelegenheid in het hoger onderwijs als % van de totale stedelijke werkgelegenheid (2005)	7,7	18,5	2,2	12,9	11,3	17,2		22,7	18	21,7	8,2	5,7	13,8	53,5
Bijdrage van kennissector aan de economie in miljoen €, per stad (2005)	1.869,5	459,1	249,2	838,8	388,3	1.067,6		741,5	653,8	1.025,7	1.446,9	304,4	1.479	388,4
Bestedingen studenten in miljoen € per stad (2005)	64,7	13,6	21,3	19,3	16	38,4		16,7	13,3	24,6	40,8	19,3	48,8	4,7
Aantal studenten per stad (2007)	85.685	15.302	22.746	26.527	20.846	45.048		21.879	15.659	32.877	54.102	25.211	65.725	4.561
Aantal studenten als % van het aantal inwoners per stad (2007)	11,5	16,1	4,8	12,7	13,5	24,9		18,5	13	20,6	9,2	12,6	23,4	13
% hoger opgeleiden in de de beroepsbevolking per stad (2005)	51,3	47	35,7	38,5	26,9	47,8		50,3	35,5	49,8	31	32,9	53,5	58,9

DEFINITIES

hoger onderwijs (zoals gebruikt in bovenstaande onderzoeksresultaten):
 hoger beroeps onderwijs, wetenschappelijk onderwijs,
 umc's en research & development.

COLOFON

Uitgave

Kences
Postbus 85085
3508 AB Utrecht
www.kences.nl

Concept en ontwerp

DDK
www.ddk.nl

KENCES

Kenniscentrum Studentenhuisvesting

9 DECEMBER 2009